

Το καίριο βήμα για την ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα έγινε το καλοκαίρι του 1906, όταν ο ύπατος αρμοστής του νησιού πρίγκιπας Γεώργιος αποχώρησε, ενώ στη μεγαλόνησο ξέσπασε κίνημα. Η ένωση αναβλήθηκε αλλά μια εθνοσυνέλευση Κρητών αντιπροσώπων προχώρησε στη δημιουργία τοπικού συντάγματος. Η σύσταση τοπικής χωροφυλακής χρησιμοποιήθηκε από τις μεγάλες δυνάμεις ως πρόσχημα για την αποχώρηση των δικών τους δυνάμεων από εκεί. Είχαν προηγηθεί πολλά και θ' ακολουθούσαν περισσότερα.

Η δημιουργία του ανεξάρτητου ελληνικού κράτους βρήκε την Κρήτη κάτω από την κυριαρχία του σουλτάνου. Ο αντιβασιλιάς της Αιγύπτου Μοχάμετ Άλι (1769 - 1849) κατάφερε να καταστείλει την επανάσταση που ξέσπασε εκεί το 1821 και να κρατήσει το νησί στην κυριαρχία του ως το 1841. Στα 1856, η Τουρκία υπέγραψε το Χάτι Χουμαγιούν (λαμπρό έγγραφο), με το οποίο αναγνώριζε τα προνόμια των χριστιανών και τους παραχωρούσε ισότητα στα αστικά δικαιώματα. Γρήγορα, όμως, ξέχασαν οι Τούρκοι την υπογραφή τους και καταδυνάστευαν τους Κρήτες με αυθαιρεσίες και βαριές φορολογίες.

Τον Μάιο του 1866, περίπου 4.000 Κρητικοί μαζεύτηκαν στα Περιβόλια, κοντά στα Χανιά, και ζήτησαν να εφαρμοστούν οι όροι της συνθήκης. Οι Τούρκοι αρνήθηκαν οπότε ξέσπασε η επανάσταση. Η επίσημη Ελλάδα κράτησε ουδέτερη στάση αλλά η κυβέρνηση Δημητρίου Βούλγαρη (1801 - 1877) σχημάτιζε ανταρτικά σώματα εθελοντών και τα έστελνε στο νησί.

Οι ηρωισμοί των επαναστατών δεν αρκούσαν για να σταθεί ο Αγώνας.

Η μεγάλη κρητική επανάσταση που καθαγιάστηκε με το ολοκαύτωμα του Αρκαδίου, έσβησε την άνοιξη του 1869. Οι προσπάθειες ν' απαλλαγεί το νησί από την οθωμανική κυριαρχία συνεχίστηκαν. Στα 1878, η Κρήτη απέκτησε αυτονομία. Επαναστάτησε για μια ακόμη φορά, τον Ιανουάριο 1897. Όμως, ο άτυχος ελληνοτουρκικός πόλεμος της ίδιας χρονιάς ανάγκασε τους Κρητικούς να δεχτούν την αυτονομία αντί για την ένωση με την Ελλάδα. Στις 3 Νοεμβρίου του 1898, ο τελευταίος επίσημος εκπρόσωπος της Οθωμανικής αυτοκρατορίας είχε φύγει από το νησί. Στις 9 Δεκεμβρίου, έφτασε ως ύπατος αρμοστής ο πρίγκιπας Γεώργιος. Η συμπεριφορά του έκανε τους Κρητικούς να πιστέψουν πως στόχος του ήταν η δημιουργία πριγκιπάτου και όχι η ένωση. Ξεκίνησαν προστριβές που κορυφώθηκαν, όταν ο Γεώργιος κατάργησε τον Ελευθέριο Βενιζέλο από σύμβουλο δικαιοσύνης.

Στις 10 Μαρτίου του 1905, ξέσπασε η επανάσταση στο Θέρισο, στους πρόποδες των

Λευκών Ορέων. Επικεφαλής ήταν οι Ελευθέριος Βενιζέλος, Κωνσταντίνος Μάνος και Κωνσταντίνος Χούμης.

Χωροφυλακή και αγήματα των ξένων δυνάμεων κινήθηκαν εναντίον τους. Οι επαναστάτες κράτησαν. Μια συνέλευση, στις 30 Ιουνίου του 1906, κήρυξε την ένωση. Ο Γεώργιος αναγκάστηκε να παραιτηθεί. Οι προστάτιδες δυνάμεις επέβαλαν πλήρη αυτονομία στο νησί, με δικαίωμα να συντηρεί δική του χωροφυλακή, κι ανακοίνωσαν πως οι εκεί δυνάμεις τους θ' αποχωρούσαν, ως τον Ιούλιο του 1909. Στον βασιλιά της Ελλάδας έδωσαν το προνόμιο να διορίζει αυτός τον ύπατο αρμοστή. Έστειλε τον πρώην πρωθυπουργό και μελλοντικό πρόεδρο της Δημοκρατίας, Αλέξανδρο Ζαΐμη (1856 - 1936).

Η πλήρης αυτονομία έδινε στους Κρητικούς το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης. Η αποχώρηση των ξένων στρατευμάτων άρχισε τον Ιούλιο του 1908, ενώ η Τουρκία συγκλονιζόταν από την επανάσταση των Νεότουρκων. Η Βουλγαρία ανακηρύχτηκε ανεξάρτητο βασίλειο, η Αυστρία προσάρτησε την ήδη κατεχόμενη Βοσνία Ερζεγοβίνη κι ο Ζαΐμης έκανε διακοπές στην Αίγινα. Οι Κρητικοί θεώρησαν πως ήταν η κατάλληλη ευκαιρία.

Στις 24 Σεπτεμβρίου του 1908, ένα παλλαϊκό συλλαλητήριο συγκλόνησε τη μεγαλόνησο. Χιλιάδες ελληνικές σημαίες ανέμιζαν στα μπαλκόνια, ενώ οι διαδηλωτές βροντοφωνούσαν τη θέληση του λαού να ενωθεί με την Ελλάδα. Μέσα σε ατμόσφαιρα ξέφρενου ενθουσιασμού, η κρητική βουλή αποφάσισε την κατάλυση του καθεστώτος της αυτονομίας και κήρυξε την ένωση. Οι μεγάλες δυνάμεις περιορίστηκαν να ζητήσουν την προστασία της τουρκικής μειονότητας. Η ευκαιρία ήταν μοναδική. Όμως, η Τουρκία απειλούσε με πόλεμο και η καταστροφή του 1897 ήταν ακόμη νωπή. Δυο φορές οι Κρητικοί βουλευτές προσπάθησαν να γίνουν δεκτοί στο ελληνικό κοινοβούλιο. Δεν τους το επέτρεψαν.

Η αποχώρηση των ξένων δυνάμεων έμελλε να ολοκληρωθεί τον Ιούλιο του 1909 χωρίς να έχει πραγματοποιηθεί η ένωση. Οι Κρητικοί έπρεπε να περιμένουν ως τη 1^η Οκτωβρίου του 1912. Τότε, οι βουλευτές τους έγιναν πανηγυρικά δεκτοί από τη Βουλή των Ελλήνων. Ήταν όμως άλλη εποχή και μόλις ξεκινούσαν οι νικηφόροι Βαλκανικοί πόλεμοι. Με τη συνθήκη της Αθήνας, την 1η Νοεμβρίου του 1913, η ένωση επικυρώθηκε και τυπικά.

ΤΟ ΦΙΛΜ ΤΗΣ ΧΡΟΝΙΑΣ:

Ιανουάριος:

Μπορεί να απέκτησαν την ελευθερία τους οι μαύροι των Ηνωμένων Πολιτειών αλλά δεν έχουν το δικαίωμα να γιορτάζουν δημόσια γι' αυτό. Όσοι δεν το ήξεραν, το κατάλαβαν, όταν την Πρωτοχρονιά αποφάσισαν να κάνουν εορταστική παρέλαση στους δρόμους της Σαβάνα, μιας από τις περιοχές με τις μεγαλύτερες βαμβακοφυτείες της πολιτείας της Γεωργίας. Αντιφρονούντες λευκοί κάτοικοι, πολιτοφύλακες αλλά και στρατός επενέβησαν και διέλυσαν βίαια την εκδήλωση, την οποία θεώρησαν ότι αποτελεί πρόκληση για τις πολιτείες του Νότου.

Φεβρουάριος:

Τη μεγαλύτερη ήττα στην Ιστορία τους υπέστησαν οι Βρετανοί Συντηρητικοί στις εκλογές αυτού του μήνα: Κατέλαβαν 156 έδρες έναντι 401 που διέθεταν, ενώ οι Φιλελεύθεροι κατέκτησαν 399 και το νεαρό Εργατικό κόμμα 29 (από δύο που είχε κερδίσει στις προηγούμενες εκλογές, πρώτες στις οποίες συμμετείχε). Ο 31χρονος βουλευτής Ουίνστον Τσόρτσιλ είναι το νέο όνομα μεταξύ αυτών που ανέλαβαν υπουργεία στη νέα κυβέρνηση.

Μάρτιος:

Σε αίσιο τέλος οδηγήθηκαν οι εργασίες της διεθνούς διάσκεψης στην ισπανική Αλγεθίρα για τη διευθέτηση της γαλλογερμανικής διένεξης με επίκεντρο το Μαρόκο. Η τελική συμφωνία αναγνωρίζει την ανεξαρτησία του Μαρόκου, το οποίο υποχρεώνεται να παρέχει ίσα εμπορικά δικαιώματα στις χώρες που συναλλάσσονται μαζί του. Κοινής εμπιστοσύνης αστυνομικός επιθεωρητής θα εγγυάται την ασφάλεια του σουλτάνου, ενώ η Γαλλία ανέλαβε την αστυνόμευση τεσσάρων λιμανιών και η Ισπανία δύο, με τις δύο χώρες είναι υπεύθυνες για την αστυνόμευση της Ταγγέρης και της Καζαμπλάνκα.

Απρίλιος:

Τρομερός σεισμός έπληξε το Σαν Φρανσίσκο στις 18 του μήνα σκοτώνοντας χίλιους κατοίκους κι αφήνοντας άστεγους 200.000. Πυρκαγιά που ξέσπασε στη συνέχεια, ολοκλήρωσε την καταστροφή αποτεφρώνοντας το εμπορικό κέντρο της πόλης. Οι υλικές ζημιές υπολογίστηκαν σε 200.000.000 δολ. Η κυβέρνηση επέβαλε στρατιωτικό νόμο και ο στρατός διατάχθηκε να πυροβολεί όποιον ληλατεί τα ανυπεράσπιστα καταστήματα.

Μάιος:

Πέθανε στις 23 του μήνα ο κορυφαίος Νορβηγός δραματουργός Ερρίκος Ίψεν. Μεταξύ των έργων του ξεχωρίζουν το «Κουκλόσπιτο», οι «Βρικόλακες» και ο «Εχθρός του λαού». Οι ανθρώπινες ερωτικές σχέσεις που συνήθως περιέγραφε, δημιούργησαν τον όρο «ιψενικό τρίγωνο». Τα έργα του διακρίνονται για την τεχνική τους δύναμη και την τραγικότητα των υποθέσεων τους και εξυμνούν την ελευθερία του ατόμου. Είχε γεννηθεί το 1828.

Ιούνιος:

Ο Αντώνιος Κωσταγερακάρης, που είχε δολοφονήσει τον πρωθυπουργό Θεόδωρο Δηλιγιάννη στις 31 Μαΐου του 1905, εκτελέστηκε στις 15 του μήνα με αποκεφαλισμό. Η εκτέλεση έγινε στις φυλακές Ναυπλίου, όπου βρισκόταν φυλακισμένος.

Ιούλιος:

Με το μετάλλιο της λεγεώνας της Τιμής παρασημοφορήθηκε στις 21 του μήνα ο ταγματάρχης σήμερα Γαλλοεβραίος Άλφρεντ Ντρέιφους, κλείνοντας οριστικά και τιμητικά την περιπέτειά του που διάρκεσε δώδεκα ολόκληρα χρόνια. Η εκδήλωση έγινε στην Στρατιωτική Ακαδημία που επελέγη συμβολικά, καθώς εκεί είχε γίνει η ατιμωτική τελετή της καθαίρεσής του. Η υπόθεση Ντρέιφους είχε διχάσει τη Γαλλία και είχε δημιουργήσει ρεύμα αντισημιτισμού. Είχε καταδικαστεί για προδοσία, προκειμένου να γλιτώσει ο πραγματικός προδότης, Εστερχάζι, και είχε σταλεί σε ισόβια εξορία στο νησί του Διαβόλου. Η υπόθεση ανακινήθηκε χάρη στην αρθρογραφία του Εμίλ Ζολά («Κατηγορώ») και τους αγώνες του Κλεμανσό. Έπειτα από αλληπάλληλες αναθεωρητικές δίκες, που ξεκίνησαν το 1899 και έληξαν το 1902, ο Ντρέιφους ανακηρύχθηκε οριστικά αθώος.

Αύγουστος:

Στις 16 του μήνα, ο Νορβηγός εξερευνητής Ρόαλντ Αμούντσεν ανακάλυψε το θαλάσσιο βορειοδυτικό πέρασμα που οδηγεί από τον Ατλαντικό στον Ειρηνικό ωκεανό, πάνω από την Αμερική. Είχε ξεκινήσει το 1905 από το νησί Ντίσκο της Γροιλανδίας και πλέοντας δυτικά, έφτασε τον Σεπτέμβριο του 1905 στον όρμο Γη του βασιλιά Γουλιέλμου, όπου συνάντησε μια φυλή Εσκιμώνων, που δεν είχαν ξαναδεί λευκούς. Έμεινε εκεί, μελετώντας τη ζωή, τα ήθη και τα έθιμα της φυλής που σκάλιζε θαυμαστά κοκάλινα κοσμήματα, ως τις 13 του Αυγούστου του 1906, οπότε συνέχισε και πάλι με κατεύθυνση τα δυτικά. Επί τρεις μέρες,

έπλεε σε μια στενή θαλάσσια λουρίδα γεμάτη διακλαδώσεις. Στις 16, βρέθηκαν στη Βερίγγεια θάλασσα.

Σεπτέμβριος:

Ο υπουργός Στρατιωτικών των ΗΠΑ, Ουίλιαμ Ταφτ, έφτασε στην επαναστατημένη Κούβα και κάνοντας χρήση του «συνταγματικού δικαιώματός» του, αυτοαναγορεύτηκε κυβερνήτης του «αυτόνομου» κράτους. Η επανάσταση έσβησε το 1909 αλλά ξαναφούντωσε το 1912, καθώς σ' αυτήν μετείχαν κι όλοι οι αγρότες, που είδαν την τιμή της ζάχαρης να καθορίζεται από τους εργοστασιάρχες αγοραστές. Οι Αμερικανοί την έπνιξαν κι αυτήν στο αίμα.

Οκτώ βριος:

Στην Εξ αν Προβάνς, την πόλη όπου γεννήθηκε, πέθανε στις 22 του μήνα ο Γάλλος μεταίμπρεσιονιστής ζωγράφος, Πολ Σεζάν που επηρέασε πολλούς καλλιτέχνες του 20ού αιώνα. Ανάμεσα στα έργα του είναι οι «Χαρτοπαίκτες» και «Το βουνό Σεν Βικτουάρ με τα μεγάλα πεύκα». Είχε γεννηθεί το 1839 και πίστευε ότι «ο στοχασμός τροποποιεί την όραση».

Νοέμβριος:

Ο μπολσεβίκος και πρόεδρος του σοβιέτ των εργατών της Πετρούπολης, Λέων Τρότσκι,

καταδικάστηκε σε ισόβια εξορία και στάλθηκε στη Σιβηρία. Σχεδόν αμέσως δραπέτευσε στο εξωτερικό απ' όπου μετείχε στις επαναστατικές ζυμώσεις.

Το 1907, δρούσε στο Λονδίνο.

Δεκέμβριος:

Απαντώντας στις συνεχείς πιέσεις του πάπα προς τον κλήρο να αντιδράσει στον διαχωρισμό της Εκκλησίας από την Πολιτεία, η γαλλική κυβέρνηση εκδίωξε τον εκπρόσωπό του στην Γαλλία. Παράλληλα, η γαλλική κυβέρνηση προώθησε νόμο, με τον οποίο παύει κάθε χρηματοδότηση της Εκκλησίας από το κράτος.

(Έθνος της Κυριακής, 11.4.1999) (τελευταία επεξεργασία, 15.6.2009)